

РАБОТАТА НА ETF ВО ОДНОС НА НЕУСОГЛАСЕНОСТА НА ВЕШТИНИТЕ ВО ПАРТНЕРСКИТЕ ЗЕМЈИ: НЕКОЛКУ ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА И ПРВИЧНИ НАОДИ

**КРАТКА БЕЛЕШКА ЗА ГОВОРНИЦИТЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ
НАСТАН (25 НОЕМВРИ 2021 г.)**

Подготвено од Мирчеа Бадеску од ETF, со придонес од страна на Кристина Мереута.

Октомври 2021 год.

Вовед

Неусогласеностите¹ на вештините се одраз на промените на пазарот на труд, при што некои од нив се одвиваат со брзо темпо, а тоа е меѓусебно поврзано со човечкиот капитал. Вишокот човечки капитал обично се мери во смисла на преголема наобразба или премногу вештини². Меѓутоа, вишокот на образование може исто така да биде поврзан со хоризонталната неусогласеност (односно поле на наобразба), кога работниците се вработени на работни места кои не се релевантни за вештините и знаењето што го стекнале во текот на формалното образование.

ETF спроведе пилот-иницијатива во неколку партнерски земји (во текот на 2017/18 г.³) со цел да истражи колку е изводливо да се измери застапеноста на појавата на неусогласеност на вештини. Врз основа на овој дел од работењето и по последователното рафинирање на рамката за мерење⁴, тим⁵ на ETF ја врами и процени вертикалната и хоризонталната неусогласеност во повеќето партнерски земји⁶ на ETF во текот на 2020/21 г. Подолу се претставени некои од првичните наоди и истите ќе бидат предмет на дискусија за време на меѓународниот настан на 25 ноември 2021 година.

Во оваа кратка белешка се дадени неколку отворени прашања од нашето работење и првичните резултати за два показатели што беа користени за мерење на застапеноста на појавата на вертикалната неусогласеност. Секој показател има свои предности и слабости, нешто што мора да биде јасно наведено во контекст на партнерските земји на ETF (соседството на ЕУ и Средна Азија). Имајќи го тоа предвид, од суштинско значење е да се процени кои податоци се потребни за пресметување на показателите пред да се изготват какви било препораки за земјите, бидејќи ниту една методологија не може да биде поверодостојна од основните податоци.

Пристапот на ETF за мерење на неусогласеноста на вештините во партнерските земји

¹ Конкретно, неусогласеноста на вештините може да се искористи за да се опише вертикалната неусогласеност (која обично се мери во смисла на преголема наобразба, недоволна наобразба, прекумерни вештини, недоволно вештини), хоризонтална неусогласеност (обично се споредуваат полето на наобразба и работното место), јазови во вештините (до која мера на работниците им недостигаат вештини што им се потребни за да го извршуваат тековното работно место), дефицити на вештини (обично се мерат во однос на непополнети работни места или работни места кои тешко се пополнуваат) и застареност на вештини (вештините може да застарат поради стареење, технолошки или економски промени поради кои одредени вештини стануваат непотребни или преку недоволно користење на вештини).

² Литературата во однос на јавните политики обично го фаворизира зборот „преголема квалификуваност“ наместо „преголема наобразба“ поради тоа што секогаш е подобро да има поголем број образувани луѓе отколку помал број. Постои и слична одбивност кон зборот „прекумерни вештини“, бидејќи се смета дека генерално е подобро да се поседуваат повеќе вештини.

³ Србија, Црна Гора, Северна Македонија, Молдавија, Грузија, Египет и Мароко.

⁴ Рамката за неусогласености на ETF е составена од десет показатели: три од нив се основни и мерат вертикална и хоризонтална неусогласеност, три се контекстуални и четири се опционални. Во оваа белешка се зборува само за два показатели со кои се мери вертикалната неусогласеност.

⁵ Вклучувајќи експерти од Eсопотих (Германија) под водство на проф. Бен Крихел.

⁶ Албанија, Ерменија, Белорусија, Босна и Херцеговина, Египет, Грузија, Израел (да се потврди – работата е сè уште во тек), Јордан, Косово*, Киргистан, Молдавија, Црна Гора, Северна Македонија, Палестина, Србија, Тунис, Турција и Украина.

Нашата работа ја фокусиравме на неколку истражувачки прашања, како што се: Кои се највообичаените видови неусогласеност на вештините во партнерските земји? Кои се достапните сетови податоци, до која мера се достапни, веродостојни или споредливи меѓународно? Дали е изводливо да се дефинира и да се собере сет од клучни споредливи показатели за застапеноста на појавата на неусогласености на вештините во партнерските земји? Кои се клучните недостатоци во пресметката на овие показатели? Кои би можеле да бидат главните импликации за јавните политики поради неусогласеноста, имајќи го предвид општествено-економскиот контекст во секоја земја? На кој начин ETF и нејзините партнерски земји може да преземат натамошни чекори за да обезбедат редовна процена на застапеноста на појавата на неусогласености и на динамиката со текот на времето?

ETF се одлучи за процени засновани на истражување на работната сила, првенствено заради обезбедување висок степен на хармонизација, споредливост и валидност на резултатите. Истото е важно бидејќи процените на неусогласеностите понекогаш се тешки и може дојде до тоа да бидат прифатени со резервираност, особено од страна на создавачите на политики. За нас, достапноста и споредливоста на податоците, како и примената на меѓународните стандардизирани класификации се главните критериуми што треба да се следат при предлагањето/отпочнувањето со пресметка на нова метрика за проучување на неусогласеноста. Леснотијата за толкување на пресметаните показатели беше исто така приоритет.

Неурамнотежености на пазарот на труд: Каква улога има неусогласеноста на вештините? Првични наоди од работата на ETF.

Првичните податоци⁷ за околу дваесет партнерски земји покажуваат дека во 2019 година, најмалку еден од четири дипломци од терцијарното образование работеле на работни места за кои биле потребни пониски степени на формални квалификации во најголемиот дел од земјите, а застапеноста на оваа појава беше висока, односно кај еден од тројца дипломци, во Грузија, Турција и Украина и кај близу половина од дипломците од терцијарното образование во Тунис. Првичните податоци на ETF исто така покажуваат дека појавата на неусогласеност кај лицата кои завршиле средно/пост-средно образование (т.е. среден степен на квалификации) е поретка отколку кај лицата што завршиле терцијарно образование. Кај младите дипломирани со терцијарно образование има поголема застапеност на прекумерни вештини во сите земји каде што имаше достапни податоци: во 2019 година, кај околу две третини имало неусогласеност (т.е. биле на работни места за кои биле потребни пониски степени на формални квалификации според ISCED) во Тунис, кај околу половина од нив во Киргистан, Србија и Турција, кај околу 40% во Албанија, Грузија и Косово, и кај една третина во Црна Гора, Северна Македонија, Молдавија, Палестина и Украина.

Во некои земји, како Албанија, Косово, Молдавија, Палестина или Турција, каде повисоко квалификуваните работници учествуваат со понизок удел во работната сила (т.е. оние кои имаат стекнато степен на терцијарна наобразба според ISCED), во последниве години има значително и брзо зголемување на бројот на лица кои припаѓаат во оваа група. Меѓутоа, ова зголемување не секогаш довело до подобри можности за вработување, а во некои земји, поседувањето универзитетска диплома не секогаш значи вработување и/или работно место според образованието (ETF, 2020 г.)⁸. Ова покажува дека образовните системи се соочуваат со

⁷ ETF (претстојно), *Неусогласеност на вештините: мерење и импликации за политики во избраните партнерски земји на ETF.*

⁸.

многу предизвици додека се обидуваат да одговорат на променливите побарувачки на вештини. Исто така, тоа може да укажува и дека многумина висококвалификувани дипломирани лица мора да прифаќаат работни места што се под нивните формални (ISCED) квалификации. Високите стапки на невработеност и ограничени можности на пазарот на трудот ги принудуваат луѓето, особено високообразованите, да прифаќаат такви работни места.

Во 2019 година, најмалку еден од четири работници бил прекумерно образован⁹ во повеќето земји за кои имаме достапни податоци¹⁰. Овој удел достигна една третина од работниците во Ерменија, Тунис или Турција. Застапеноста на појавата на прекумерна наобразба е обично повисока кај младите работници во огромен дел од земјите, со највисока стапка од околу 40% од младите во Тунис и Турција, а поаѓа само едно од десет млади лица само во три земји: Албанија, Босна и Херцеговина и Северна Македонија. Релативно високата стапка на прекумерна наобразба на работниците може исто така да укажува и дека дипломирањето не секогаш води кон соодветно усогласена интеграција на пазарот на труд и може да е сигнал за загуба на човечки капитал. Оваа состојба можеби се должи на многу причини и потребни се поконкретни анализи за засебните земји за да се идентификуваат детерминантите и најнефективните решенија за спречување или за поништување на овие неуррамнотежености. Она што е јасно е дека образовните системи само делумно се причина за ваквите неуррамнотежености поради политики за запишување кои се недоволно визионерски, лош квалитет и релевантност на образовните програми или непостапување по целите за социјална инклузивност. Исто така, од суштинско значење е и кариерното насочување и кариерното образование во континуитет уште од раните школски денови, ефективните услуги за мечинг-усогласување и програмите за стекнување работно искуство во текот на фазата на транзиција од школување кон вработување¹¹.

⁹ Прекумерно образувани се оние кои обично се на работни места за кои модалната вредност (т.е. онаа што е најчесто идентификувана) во респределеноста на работни места/структури во нивната земја е обично под нивниот степен на наобразба (ISCED).

¹⁰ Албанија, Ерменија, Белорусија, Босна и Херцеговина, Египет, Грузија, Израел (да се потврди – работата е сè уште во тек), Јордан, Косово*, Киргистан, Молдавија, Црна Гора, Северна Македонија, Палестина, Србија, Тунис, Турција и Украина.

¹¹ ETF (2021 г.), М. Vadescu и С. Mereuta, *Неусогласеност на вештините: Мерење и импликации за политики во избраните земји*, во [Променливи вештини за променливиот свет: Разбирање на побарувачката на вештини во соседните земји на ЕУ](#)

Неколку коментари од нас. Со нетрпение очекуваме да ги чуеме и Вашите.

За да се измерат и разберат обемот и меѓусебната поврзаност на различните облици на неусогласености на вештини, секогаш е потребно комбинација од показатели и анализа на резултатите од различни методи.

Она што го забележавме е дека доколку има какво било исклучиво фокусирање само на еден или на друг показател на застапеноста на неусогласености, тоа понекогаш може да доведе до погрешно наведено или нецелосно толкување на наодите.

Треба да се спомене и дека откривме дека секој наод во врска со застапеноста/детерминантите на неусогласеност секогаш треба да биде добро контекстуализиран во однос на основните услови кои се специфични за земјите во транзиција или за земјите во развој. Мерната рамка на ETF исто така вклучува и неколку контекстуални показатели што секогаш ги дискутираме со земјите (пр. вработување/невработеност/неактивност, млади кои не се вработени и не се во образование ниту во обука – NEET). Истото овозможува подобро вградување на застапеноста на појавата на неусогласеност.

И за крај, веруваме дека препораките за политики во однос на неусогласеноста на вештините треба секогаш да се стремат кон релевантност, со тоа што ќе го наведат конкретниот тип на неусогласеност и ќе кажат како се очекува од јавните политики да се справат со неусогласеноста.